

לוח-ערכים ישראל: 1 בנקאי = 10 אחיות מוסמכות

שיכר וענוש

אלא המשכורות של 200 המנהלים — חבורה מצומצמת, אך בכל זאת רחבה ונכבדה למדי.

על ההפקרות הטמונה במשכורות אלה דובר הרבה, ואין צורך להוסיף.

לפי החשבון שהתפרסם, מנהל אחד משתכר בפועל כעשר אחיות מוסמכות וותיקות בכתריהחולים — אחיות המצילות חייהן, ארם, העובדות יומסזולילה בתנאים לא־תנאים, בהדרגתינות ובמחלקות לטיפול נמרץ.

מבחינת החברה הישראלית, יש כאן קנה־מידה ברור של ערכים וקדמוניות:

1 מנהל בנק = 10 אחיות מוסמכות.

הדבר יצר סולס־ערכים כללי בחברה הישראלית. פקידה מתחילה בבנק משתכרת (בתוספת התנאים הנלווים, הרישמיים והלא־רישמיים) הרבה יותר מפועל בבית־חרושת, מבנאי על הפיגום, ממורה בבית־הספר, מחייל ומשוטר.

משכורות־הענק (ואני כולל בזה, כמובן, את חבילות־המניות בתנאים מועדפים ושאר הצורות המתוחכמות, שבהן מעניקים המנהלים לעצמם מיליונים) יצרו לא רק הרגשה של בעלות, אלא גם אווירה של הפקרות.

הרי המנהלים היו צריכים להצדיק את המשכורות האלה. הם היו צריכים להראות הישגים פנטסטיים — הרחבת מחזור־העסקים, מאזנים מפוארים.

על רקע זה צמחה שעוררית המניות, שהתפוצצה ברעש גדול. על רקע זה צמחה שעוררית החובות האבודים, שעוד תתפוצץ ברעש הרבה יותר גדול.

מזה שנים רבות יש כפי כל התעשיינים בארץ — כשיחות פרטיות, כמוכן — תלויה אחת חוזרת:

הבנקים הורסים את התעשייה.

עלות הריבית בארץ מטילה על התעשייה מעמסה שאין היא יכולה לעמוד בה. עלות זו הרסה את כושר־התחרות בשווקי העולם, מול פני מיפעלים הנהנים מאשראי הרבה יותר זול. היא העלתה את המחירים בארץ, וכך תרמה לאינפלציה. היא רילדלה את הרווחיות של המפעלים — וכך הביאה, בין השאר, להידרדרותם, ולהפיכת חובותיהם לבנקים לחובות אבודים.

על כך דובר בהדרגתיות הרבה, אך שום דבר לא נעשה במרוצת השנים כדי לתקן את המצב הזה.

אנשי־האוצר עומדים כעניינים־בפתח מול המנהלים הכלייכולים — מה גם שרבים מהם מקווים להחליף בבוא היום את מישרדיהם הצנועים באוצר בלשכות מפוארות בהנהלות הבנקים. כפי שעשו רבים מקודמיהם.

איני שונאי־בנקים ושונאי־בנקאים.

להיפך. אני בנו של בנקאי. אני עובד בבנק מנעוריי, וכאשר נולדתי היה בעל בנק פרטי קטן בעיר־שדה גרמנית. (אומנם, כשכא לארץ לא רצה לנגוע עוד בכסף ובמניה, ועבר עבודה גופנית קשה עד יום מותו.)

איני עושה את ההבחנה, שהיתה פעם פופולארית, בין „הון יצרני“ „הון פיננסי“. איני מקבל את התיאוריה כי הפעולה הבנקאית היא טפילית בעיקרה.

האשראי הוא הדם בעורקי הכלכלה, והבנקים נחוצים. אולם רווקא משום־כך אני מתקומם נגד הגישה האנטי־חברתית והאנטי־כלכלית המצויינת את מרבית הבנקים בארץ.

נוצר מצב של חוסר אחריות אישית וקיבוצית, חוסר־אחריות פירושו — הפקרות.

אילו אחרי שעוררית „הבנקאית“ נערך טיהור יסודי — ניחא. אילו היו הבנקים מסלקים במכה אחת את כל שיכבת הניהול שגרמה להפקרות מנומנטאלית זו — ניחא. תחת זאת ניהלו קרב נגד עם־ישראל, ואחרי מאבקי־איתנים ביצעו נסיגה טאקטית חסרת־משמעות, על־ידי העברת אותו קומץ מחדר לחדר.

במצב שנוצר, אין לדעתי מנוס מהלאמת הבנקים. כל שאר ההצעות הן פיתפופ־ביצנים.

דובר הרבה על „אמון העולם“ במערכת הבנקאית הישראלית. נאמר שכל שינוי בארץ יזעזע את האמון הזה, ויגרום נזק לכלכלת־ישראל. כאשר הבנקים יתעטשו, תלקה הכלכלה כרלקת־ריאות.

כחסותה של סיסמה זו נמנעה כל רפורמה, כל נסיון לטיהור. אין לזה שחר.

ראשית, יש למערכת הבנקאית העולמית חיישנים מצויינים. היא יודעת בדיוק מה מתרחש בארץ. אין היא סומכת על הבנק־הישראליים. היא סומכת על ממשלת־ישראל (ולמעשה על ממשלת ארצות־הברית, הממנת אותה).

שנית, מה יקררה לאמון זה כאשר תתגלה הצבאת לעיני כל, כאשר ייחשפו החובות האבודים החבוים במאזנים, כאשר יעמדו רוב הבנקים הישראליים לפני שוקת שבורה?

ההלאמה ררושה כרפואה מונעת. ממילא תילאץ המדינה (שוב אתה ואני) לשאת בתוצאות. מוטב שהמדינה תיקח את העניינים לידיה כבר עתה.

בדרך הפשוטה: הלאמה.

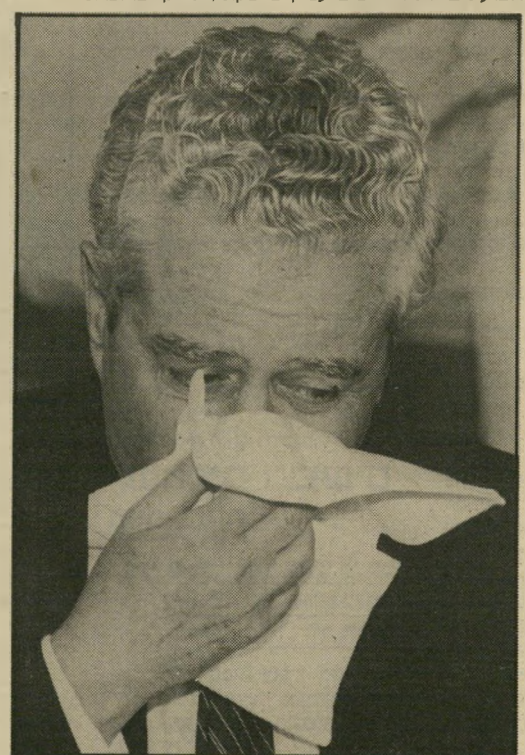
עקיפה, קרובה או רחוקה, בבנק הפועלים ובבנק לאומי. אני טוען שגם למר אריה דולצין אין שמוץ של שליטה בבנק לאומי. גבות־עיניו העבותות רק משמשות מיטריה ציבורית למעשיהם ולמחדליהם של המנהלים. העושים בתוך המופעל הענקי הזה כטוב בעיניהם. כאילו היתה זאת נחלתם הפרטית, ירושת אבא־אמא.

מבחינה זו אין שום הבדל ביניהם ובין רפי רקנאטי, שהבנק הוא באמת נחלה פרטית של מישפחתו, ירושת אבא־אמא.

אני טוען כי גם בבנק הפועלים המצב הוא כזה. לישראל קיסר אין שמוץ של מושג על מה שמתרחש בבנק שלו, ואין לו גם שמוץ של נגיעה בניהולו.

אם להשתמש באימרה שהיתה שגורה בגולה הדרויה: „הוא הגוי שעל שמו רשומה הסירמה“.

בהקשר זה מותר להזכיר את שמו של יעקב לוינסון ו"ל. הלכה העיקרי מאותה פרשה לא הופק, מפני שלאיש בבנק הפועלים לא היה שום עניין בהפקתו, או אף בהזכרתו.

ארנסט יפת: „כאשר הבנק מתעטש...“

הלכה העיקרי הוא שיעקב לוינסון, פקיד של בנק הפועלים, פקיד של חברת העובדים, פקיד של ההסתדרות, אדם שבא מן הקינוץ בלי פרוטה בכיסו, הפך את בנק הפועלים לאימפריה הפרטית שלו ועשה בו כבתוך שלו.

מתחת לאפם של כל המפקחים, המועצות, המבקריו ושאר המוסדות הוא הוציא רבוש עצום מידי הבנק והעביר אותו בדרך ארוכה ומפותלת לשליטתו הפרטית.

לוינסון היה אדם מיוחד במינו — לטובה ולרעה — ולא בו אנו דנים עתה. אך אנו דנים במצב שבו היה המיכצע המדהים הזה אפשרי בכלל.

וא היה אפשרי, מפני שאין שום פיקוח של ממש על [מנהלי־הבנקים. בבנקים הציבוריים עושים המנהלים כבתוך שלהם. יותר מזה: הם אכן משוכנעים כי הבנקים הם שלהם, שזה רבושם הפרטי, מתנת־אל המגיעה להם „בזכות שמיים“, כשם שהמלכים שלטו במדינותיהם „בזכות שמיים“ בימי המונארכיה האבסולוטית.

זהו המצב שהתגלה בפרשת המניות הבנקאיות. הפיקוח הממלכתי על הבנקים היה ונשאר בריחה. בריחה נחמדה, חניכה — אבל בריחה.

שילטון הגופים הציבוריים בבנקים היא פארסה. המנהלים מתנהגים כבעלי הבנקים לכל דבר. ועל רקע זה ניתן להבין את פרשת המשכורות.

לא המשכורות והפיצויים של אותו קומץ בנקאים מיסכנים ואומללים, שהיו נאלצים לעבור מלשכותיהם המפוארות ללשכות מפוארות יותר, ולהחליף את התוארים שלהם בתוארים חדשים.

מישהו אמר השנוע כי הבנקים נמצאים במצב של „פשיטת־רגל מוסרית“. זהו רק חלק מן האמת.

אחרי הכל, הבנקים אינם סוחרים במוסר. אין הם מלווים מוסר, ואין הם גובים ריבית מוסרית. המנהלים אינם מקבלים משכורת מוסרית.

האמת הפשוטה היא שרוב הבנקים נמצאים על עבריי־פחת של פשיטת־רגל.

פשיטת־רגל כלכלית ובלתי־מוסרית בהחלט.

אמת המסחרה הזאת חבויה במאזנים. היא ידועה לצמרת והכלכלית של המדינה.

בסיפרי הבנקים מוסיעות הלוואות־ענק שניתנו למיפעלים שונים, שאין להם שום אפשרות להחזיר אותן.

אלה הם חובות אבודים, מכל הבחינות. אך בסיפרי הבנקים הם מופיעים כחובות אמיתיים.

יש קנוניה כללית להסתרת האמת הזאת. היא עוברת רק בסודי־סודות, מפה־לאן, בין הכלכלנים והפוליטיקאים המר־כזיים. אין מדברים עליה בממשלה, וכמובן גם לא בכנסת, מוסד המסוגל להיתפס רק לסנסציות חולפות. בבנק ישראל יודעים את האמת.

ההלוואות האלה ניתנו למיפעלים הגדולים בלי ערובות מתאימות. וכי מי עסק בקטנות כגון אלה בימיהגאות המסחרים? מי כלכל העלה על רעתו שמיפעלי־ענק ציבוריים ופרטיים, השולטים במחזור של מאות מיליוני דולארים, עומדים על כרעית־רנגולת?

היתה קיימת תחרות פראית בין הבנקים. המנהלים היו צריכים להצליח — ולוא רק כדי להצדיק את המשכורות האסטרונומיות שלהם. לכן נשכחה הזהירות שהיתה פעם מנת־חלקם של הבנקאים.

כאשר התפוצצה שעוררית המניות של הבנקים, היא העסיקה את הבריות לגמרי. היא העלימה את השעורריה השניה.

על שעוררית־המניות דובר די והותר. היתה ועדת־חקירה, והיא הגישה את מסקנותיה.

למרבה הצער, הצליחו הבנקים להסיה את דעת הציבור והפוליטיקאים מן המסקנות האמיתיות, ולרכז את כל ההמולה סביב פיטוריהם של קומץ בנקאיהעל.

היה רעש, העיתונאים התרגשו, הפוליטיקאים צעקו, ולכסוף הושג נצחון כביר: חצי תריסר מנהלי־על, ארנסט יפה וחבריו, הועברו ממישרד אחד למישרד אחר באותה הקומה, השלטים על דלתותיהם הוחלפו, המשכורות שלהם הועלו, והכל בא על מקומו בשלום.

לפי הכלל העתיק: העולם יכול להיחרב, הבנקאים ירוויחו תמיד.

בעיקבות השעורריה של מניות־הבנקים לא השתנה שום דבר. זוהי האמת הפשוטה.

היה פה תרגיל בלתי־רגיל: תחת שהמדינה תפקיע את הבנקים ותלאים אותם, קרה ההיפך.

הבנקים הפקיעו את רבוש המדינה.

כלומר: המדינה (אתה ואני) התחייבה לשלם מכיסה (כיסינו?) את מחיר הספסרות המופקת של הבנקים, כסכום אסטרונומי, מבלי שלמדינה תהיה השפעה כלשהי על הבנקים עצמם. היתה פה „הלאמה“ של החובות, סוציאליזם של הפסדים. אך לא היתה פה הלאמה של הרבוש, הלאמה של הניהול, סוציאליזם של אחריות.

כאשר המדינה (אתה ואני) תפרה את כל המניות האלה, תמורת הורעתק (שלך ושלי) — גם אז לא תהיה למדינה שליטה בבנקים.

וכאן מתעוררת השאלה המעניינת: מי שולט, בעצם, בבנקים?

בתיאוריה, שולטים בבנקים הבעלים.

בכלל־ שולטת הסוכנות היהודית. זהו מוסד גדול ומכובד, ואיש אינו יודע מי שולט גם בו, בעצם. בתיאוריה: כל הציונים בעולם ובארץ (אתה ואני).

בבנק־הפועלים שולטת ההסתדרות. חברת עובדים. ובתיאורה: מיליון ומשהו חברים וחברות (אתה ואני).

בבנק המיזרחי שולטים חברי הפועל המיזרחי והמפד"ל. (לא אני, אבל אולי אתה.)

רק בבנק־דיסקונט יש מצב ברור ופשוט. זהו בנק פרטי באמת. הוא שייך למישפחת רקנאטי ולבעלי־המניות. (לא אתה ולא אני, כנראה.)

מה טיבן של כל הבעלויות האלה?

ברור שלא אתה ולא אני שולטים בצורה כלשהי, ישירה או